Un nou experiment epic: Nuvela *„Într-o cazarmă”* de M. Eliade, sau Ruinarea limbajului (II)



În prefața traducerii portugheze a *Nopții de Sânziene*, Mircea Eliade consemnase că „omul nu este în exclusivitate o ființă istorică; existența lui nu decurge în mod exclusiv în timpul istoric. O existență cu adevărat umană, o existență integrală, cunoaște de asemenea timpul extatic al dragostei și al morții.” (M. Eliade, 1962). Dar să revin la nuvela „Într-o cazarmă”. Observându-i tristețea, autorul îi spune deținutului că „îi pare rău” că, pentru un personaj ca el, un scriitor nu poate face nimic și, începută astfel, nuvela nu duce nicăieri, nu povestește nimic. „Nu pot scrie despre D-stră pentru că sunteți deținuți politici”, îi repetă fără menajamente autorul (p. 143). Pe la începutul conversației îi mai spusese acest lucru:

„De ce v-au arestat?” – întreabă autorul.

„Suntem intelectuali...”

„Știu! Dar spune-mi mai mult, dă-mi *fapte concrete*, amănunte. Nu vezi că eu nu le pot inventa?... *Și nici nu pot scrie despre d-stră. N-am voie!* Nu înțelegi?” (Mircea Eliade, *Nuvele inedite*, București, 1991, p. 140).

Aici ar merita de repovestit farsa de proces în urma căreia fratele lui Cioran a făcut ani grei de temniță politică. În 1948, Aurel Cioran, epurat din barou, a fost condamnat într-un grup „înarmat” de 27 de persoane, din care nu-i cunoștea pe toți. La primul proces, grupul „înarmat” n-a putut fi condamnat. Căci fratele lui Cioran îi întrebase pe acuzatori „cum puteau trage 27 de persoane cu un singur pistol? Deținând puterea, mercenarii ocupantului sovietic au intervenit cu promptitudine și, la al doilea proces, s-au pronunțat sentințele dinainte stabilite. Apoi completul de judecată a fost destituit” (vezi Aurel Cioran în „Litere, Arte & Idei”, nr. 40 din 23 oct. 1995).

Lui Ioan Petru Culianu, ajuns 12 ani asistent de română în Olanda, Mircea Eliade îi va atrage de prisos atenția asupra restricțiilor impuse de falsificatorii istoriei românilor: „Nu cred că se poate scrie o istorie obiectivă a mișcării legionare... Documentele la îndemână sunt insuficiente. În plus, *o atitudine obiectivă poate fi fatală autorului*” (M.E., 17 ian. 1978). Colaborator al Securității de când primise postul dorit la revista „Secolul XX”, Culianu era prea arivist spre a se detașa în vreun fel de mulțimea comuniștilor cu creierul bine spălat. Nefiindu-i pe plac arivistii, Michel Meslin s-a lăsat greu convins să-i mai conducă și teza de doctorat, după ce trecuse de prima fază, cea a tezei de ciclul III. (cf. Șerban C. Andronescu, https://ro.scribd.com/doc/179318724/%C5%9EerbanAndronescuCulianuFalsDiscip).

În nuvela eliadescă, personajul invocă numărul mare al celor închiși (vreo două milioane, cf. enciclopediei *Românii în știința și cultura occidentală*, îngrijită de Ion Manea, Davis, SUA, 1992, p. 207). Îi oferă autorului blocat și oarece „fapte” pe care să le povestească. După gratii, zice personajul, deținuții ar repeta – la ordinul Bașkirului- aceeași frază dintr-o piesă al cărei subiect le este total necunoscut: „Am învățat toți același fragment, ca să vedem cine-l spune mai bine, cine merită să joace rolul lui Tudor Vladimirescu”.

Aici numele de „Tudor Vladimirescu” este perfect ambiguu, așa cum vom vedea și mai încolo. Numele ilustrează doar ruinarea limbajului (dictată de „bașkiri”), limbaj care, în loc să comunice indiferent ce, e folosit pentru livrarea de preconcepții și mistificări pe placul jefuitorilor României, ai păzitorilor marii pușcării în care a fost transformată țara.

Iată și imaginea jefuirii României ocupată de armata sovietică, unde găsim la Ion Caraion cuvântul „bașchir”: „Lifta stepelor calmucă/ lacomă să ia să ducă – / unde calcă se usucă; /.../ iar de când tot iau și seacă, / nu mai fug și nu mai pleacă/.../pe tot prundul țării vlahe/ râu – turcmeniile-alahe,/ lanț - lăcustele cazahe/ și cazahe și bașchire, / năpustite în neștire” (Ion Caraion, *Din biniș de tufă frântă*, Op. Cit., p. 79).

În 1994, fostul deținut politic Demostene Andronescu scrisese despre reeducarea de la începutul anilor șaizeci condusă de doi colonei de Securitate în închisoarea din Aiud. Un deținut, precum Tudor Vladimirescu din nuvela lui Eliade, ajuns alături de „ai săi” în acea celulă spre a fi trecut de Bașkir pe lista celor mitraliați, repetă – la ordin – cuvinte fără sens. „Li se cerea deținuților – își amintește fostul absolvent al Facultății de Istorie –, să-și renege în mod public trecutul și să-și exprime adeziunea față de regimul care-i martirizase... Amenințările, izolările, înfometările, spaima, îndoiala, anihilarea respectului de sine sau de ceilalți erau fețele unei ucigașe *torturi morale*, de care nu puteau scăpa nici cei care cădeau, nici cei care rezistau” (în „Puncte Cardinale”, Sibiu, nr. 7 din 1994).

Unii deținuți, precum Nicolae Pătrașcu, au fost chinuiți cu metode speciale, administrându-li-se droguri timp îndelungat spre totala anihilare a forțelor fizice și psihice (cf. Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, 2002, p.397). Din arsenalul de droguri folosite de N.K.V.D. în temnițele politice din lagărul comunist, ziarul londonez „Făclia” prezentase efectele achtedron-ului, plasat în alimente sau băuturi, drog prin care se obținea o mare sugestibilitate pe fondul unei stări generale de pasivitate.

La vremea reeducării, începută în deceniul al șaselea, regimul din Zarca Aiudului (unde erau pedepsiți deținuții needucabili) era astfel conceput încât să transforme detenția în condamnare la moarte: „Iarna nu exista încălzire... Stofa uzată și transparentă a hainei și pantalonilor îți dădea iluzia că ești îmbrăcat. Pe coridor, seara se arunca apă, ferestrele erau deschise ca să înghețe și să se facă curent, căci ferestrele celulelor erau oblonite fără să aibă geamuri... Paturile nu aveau saltele. Dormeam... pe plasa metalică... Orice abatere de la regulament era pedepsită cu izolare la camera rece... cu lanțuri la picioare și cu cătușe la mâini, cel puțin 7 zile, cu zeama de terci de 250-300g. *la trei zile!* Lanțului i se atârna și o bilă de fier, între 10 și 20 kg, care îngreuna mișcările și producea frecarea brățării de picior, provocând răni care se infectau. Oamenii se prăbușeau rând pe rând...” (Virgil Maxim). Compusă mental în temnița politică de Ion Omescu a fost și poezia intitulată „Inscripție pe o cătușă”: „Brățara mea de drum și de popas,/ slăvite fie negrele-ți carate/ În țara-n care gândul n-are glas/ Mai liber sunt cu mâinile legate” (Ion Omescu).

Încă din 1950, Mircea Eliade observase cu justețe că „toate barierele ridicate între zona rusească și Occident țintesc în primul rând să oprească trecerea adevărului”. Însăși relatarea celor pătimite și văzute în temnițele politice fusese prin lege complet interzisă până în 1990. Cercetătorii dosarelor de securitate respectă și azi (în majoritatea lor) interdicția din comunism, ferindu-se a confrunta cele puse la dosar de „asasinii roșii” (M.E.) cu memoriile foștilor deținuți. Amintită este în nuvelă și infectarea unei răni de la mâna unui deținut scriitor provocată, vezi Doamne, de frecarea produsă de ceas, obiect (în realitate) lăsat obligatoriu la magazia închisorii. La consultația medicală a scriitorului agonizând din cauza infecției („E de la ceas, precizează Madmoiselle Elise”), doctorul s-a uitat și la gleznele muribundului să vadă dacă n-au și ele semne de infectare. Elise, personaj invocat de către deținutul pe punctul de a muri de septicemie din pricina brațului infectat, pare a se suprapune în delirul dinaintea morții scriitorului, cu Marina, tovarășa de viață a autorului, care conversează cu deținuții. Justețea acestei hermeneutici se întrezărește târziu, când piesa cu „Mă numesc Tudor Vladimirescu” este echivalată în franceză cu întrebarea „Comment peut-on être Polynesien?”

Un mic indiciu apăruse, însă, când scriitorul blocat enumeră Marinei, printre subiectele pe care le-ar putea dezvolta, și „un subiect de piesă de teatru „Comment peut-on être Polynesien?” (p.142).

Devansând puțin lucrurile, menționăm că, spre sfârșitul nuvelei „Într-o cazarmă”, apare sugerată cu limpezime identificarea dintre fostul profesor de franceză care-și pusese întrebarea și autorul sperând a scoate niște bani pe o piesă începută cu „Mă numesc Tudor Vladimirescu”.

Pentru trimiterea la „sentimentul paraguaian al ființei” de care-i va scrie Cioran lui Noica, evidentă în această întrebare „unde e Polinesia” este înlocuită de Cioran cu Paraguaiul, recomandăm citirea eseului „Filosoful Mircea Vulcănescu într-un dicționar de Humanitas sau Mircea Vulcănescu în zdrăngănit de tinichele”, scris de Isabela Vasiliu-Scraba și publicat în reviste din țară și din străinătate.

Aici ar mai fi de precizat că împărțirea beletristicii lui Mircea Eliade în trei cicluri, propusă de asistentul de română Ioan Petru Culianu, este pe cât de neinspirată, pe atât de repetată de toți proștii, mai ales după ce a primit statutul de „ucaz” prin intermediul Wikipediei, confiscată de analfabeți funcționali (vezi notele eseului „Harismele Duhului Sfânt și FOTOGRAFIA VECHE DE 14 ANI” scris de Isabela Vasiliu-Scraba (https://isabelavs2.wordpress.com/mircea-eliade/isabela-vasiliu-scraba-fotografie-mircea-eliade/).

Poate doar paginile despre Mircea Eliade scrise de turnătorul Culianu (https://isabelavs2.wordpress.com/mircea--eliade/secuculieliade/) s-ar înscrie cu brio în „ciclul idiotului” în care „idiotul” ar fi „înzestrat cu o semnificație pozitivă” (cf. I.P.C.). Căci un asemenea ciclu nu se poate depista altundeva decât în scrisul celui împușcat la Chicago, în W.C.-ul facultății unde urma să se angajeze, și nu în inexistentul său birou, cum dezinformează Wikipedia și, pe urmele ei, inteligența artificială, ChatGPT [(1)].

Ideea cu ciclurile este pe de-a-ntregul neinspirată și fără legătură cu beletristica lui Mircea Eliade, întrucât „*hermeneutică și criptografie*” face Eliade nu numai în cel de-al treilea ciclu, cuprinzând „Incognito la Buchenwald”, „Cele trei grații”, „Dayan”, „19 trandafiri” și „Pelerina”, cum greșit a crezut doctorandul, pus (de „gropari ai culturii românești”) să scrie un text de desființare a celui mai însemnat poet din exil, Horia Stamatu. Comanda i-a fost probabil dată lui Culianu chiar de cei din aripa Securității care l-a asasinat ca trădător. Fiindcă fostul informator i-a sfidat pe cei cu care ani de zile colaborase. Când era pe punctul să i se realizeze visul, fiind pe cale să se angajeze la Divinity School, Culianu devenise brusc regalist când președinte era Ion Iliescu, Șef al Securității devenise Virgil Măgureanu și Andrei Pleșu ministru al culturii. Iar ex-regele Mihai fusese pur și simplu întors de poliție din drumul spre Sinaia și evacuat peste graniță.

Împărțirea în trei cicluri nu se susține, pentru că tot scrisul eliadesc îmbină „hermeneutica și criptografia”, așa cum o face și nuvela „Într-o cazarmă”, prin încifrarea numelui „Tudor Vladimirescu” și prin „hermeneutizarea” *scrisului la comandă* ca o siluire a imaginației, situație lesne de generalizat când e vorba de statutul scriitorilor într-un regim de teroare polițienească: „De zece zile n-am scris un rând! Mi-ați secat inspirația. Probabil m-ați blestemat.”

Cu tânguirea sorții românilor și cu blestemarea momentului istoric se îndeletnicește și „corul” de care i-a vorbit autorului blocat personajul Tudor Vladimirescu.

Țelul corului – pe care l-au organizat deținuții ca să fie cumva asemănător corului din tragediile antice –, este să blesteme. În fond, la asta au fost reduși cei de după gratii, scrie Mircea Eliade: „Să blesteme, să ne blesteme pe toți, și pe ei, și pe noi”. Ideea se regăsește în nuvela „Șanțurile” scrisă tot în 1963, în discursul poetului neamț din Bucovina (*https://www.youtube.com/watch?v=MR-JRlStEhs*), întrucât povestirile legendarului scriitor concresc una din alta, ceea ce se vede mai limpede în romanul „Pe Strada Mântuleasa” [(2)] ,urmat de „În curte la Dionis”.

Isabela VASILIU-SCRABA

1. Isabela Vasiliu-Scraba, Cancel Culture, sau boicotul cultural (I), https://www.youtube.com/watch?v=G7UlTTX8Kts, partea II-a, https://www.youtube.com/watch?v=4Uy5qxtlNR8, Cancel Culture și ChatGPT, sau boicotul cultural, https://www.youtube.com/watch?v=4Uy5qxtlNR8, sau, https://isabelavs2.wordpress.com/gpt-isabela-vasiliu-scraba-cancel-culture-2/, și partea III-a, Noul Frankenstein și unificarea gândirii prin ChatGPT (III), https://isabelavs2.wordpress.com/3chat-gpt-isabela-vasiliu-scraba/.

2. Isabela Vasiliu-Scraba, Joaca de-a tărâmul de dincolo (p.II), https://www.youtube.com/watch?v=FExH3ywhp38 , și prima parte, Despre lipsa de individualizare a călăilor sau Despre lipsa individualizării anchetatoarei din romanul eliadesc „Pe Strada Mântuleasa”, https://www.youtube.com/watch?v=WCyM39bIJsg

---

carnea materiei trăite sau imaginate: „VISELE NU COSTĂ IUBIRILE/ lasă în urmă dâre adânci/ în carnea sufletului/ iubiri imposibile sacrificate pentru/ un cuvânt gest ori trădare/ mă îngrop singur pe zi ce trece/ sub ruinele unei vieţi neverosimile/ inutil parcurs din care nu înveţi nimic/ azi am înţeles că ne îndepărtăm/ fără să ne dăm seama/ devenind doi străini/ întâlnindu-ne apoi din întâmplare/ îndrăgostindu-ne iar la prima vedere/ cine eşti străino care m-ai iubit odată/ eu sunt cel care murea/ de câte ori făcea dragoste cu tine/ părăsindu-te apoi/ la marginea unei zile/ în care soarele uita să mai răsară” (pag. 14). Introspecţie aşadar, efectuată tandru dar ajunsă la concluzii dure, tranşante, menite să sintetizeze traficul de sentimente desfăşurat de-a lungul timpului. Iar cu un coeficient de greutate asociat ordinului unor simţiri înalte, ne putem alătura în următoarea incursiune: „DESPRE IISUS SĂ VORBIM AZI ŢI-AM SPUS/ despre singurătatea omului/ şi singurătatea lumii/ viaţă moarte acceptare refuz/ zadarnice neînţelese sacrificii/ viaţa ta e cuminţenia vieţii mele/ iubirea ta e primăvara sufletului meu/ sunt cântecul de taină încă nerostit/ în ploaia caldă a stelelor căzătoare/ eşti răsăritul şi amurgul/ ziua luminată a devenirii mele/ tu eşti surâsul eu şoapta/ tu nevoia perpetuă eu lipsa/ niciodată nu vei muri prima/ niciodată nu vom mai fi singuri/ îţi veghez somnul înger de pază benevol/ asumându-mi durerile răutăţile lumii/ precum a făcut-o el cu încăpăţânare/ într-o preafrumoasă perpetuă/ îndurerată poveste” (pag. 44). Spre final, am ales un poem în care debordează şi tresaltă fiinţa mai vie dar şi mai aproape de moarte ca în alte dăţi: „UNEORI SIMŢI CUM ÎŢI ÎNGHEAŢĂ/ sufletul ca o lună degerată/ atârnând de acoperişul lumii/ treci printre alţi morţi-vii/ prefăcându-se că le pasă/ trupul ţi-e impregnat/ de osteneala vieţii ca o sfâşiere/ vrei să-ţi închizi ochii/ doar întunericul mai este cald/ în această dimensiune a absenţei iubirii/ dacă mi-ai fi alături aş recâştiga/ miracolele atât de îndepărtate ale vieţii/ privindu-mă poate s-ar reaprinde/ rugurile nestemate ale dorinţei/ caută-mă pe aleile/ primăvăratice de la *Prater*/ voi şti că eşti tu după parfumul/ viorelelor care-ţi învăluie fiinţa/ după paşii ireali de neobosită/ zămislire a speranţei” (pag. 70).

Un poet extrem de atent la temele, abordările şi exprimările sale lirice, de o maturitate categorică, uneori intimidantă prin precizia de disecare imediat după percepţie a realităţii, Ladislau Daradici.

Daniel MARIAN